

Speech 4 mei 2024
Burgemeester Judith Michel

Goedenavond.

Welkom bij de 4 mei herdenking in Wormer en fijn dat u in zo grote getale aanwezig bent. Vandaag herdenken wij alle slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en alle slachtoffers van oorlogssituaties en vredesoperaties waarbij Nederland betrokken was sindsdien.

Het blijft onvoorstelbaar, de enorme hoeveel mensen die slachtoffer werden van de Tweede Wereldoorlog. De genocide die plaatsvond op bijna 6 miljoen Joodse medeburgers en andere bevolkingsgroepen, zoals Roma en Sinti. Het enorme apparaat van overheidsorganisaties die hiervoor ingezet werd is afschuwwekkend. Vanaf de start van de Tweede Wereldoorlog ontstond er een nieuwe realiteit. Een realiteit van voortdurende angst, geweld, onzekerheid en armoede. Een ieder werd hiermee geconfronteerd en moest zich hiertoe verhouden.

Een paar maanden geleden zag ik de film One Life. Hierin speelt Antony Hopkins de Britse makelaar Nicholas Winton die met enorme inspanningen honderden Joodse kinderen uit Tjecho-Slowakije redt en onderbrengt bij Britse gastgezinnen. De kinderen overleven de oorlog, hun ouders niet. Na afloop stelde ik mijzelf de vraag: wat maakt dat mensen, met gevaar voor eigen leven, zich verzetten tegen het geweld, opkomen voor anderen, hulp bieden waar dat nodig is, ondanks de angst en onzekerheid doorgaan?

Ook Wormer werd geconfronteerd met de oorlog. En ook hier stonden mensen op die zich verzetten, onderduikadressen regelden, hulp boden aan die onderduikers en voedselbonnen en geld verzamelden. Een van die mensen was meester Paul Kramer. Hij was 44 jaar toen de oorlog uitbrak, een gelovig man, werkte als onderwijzer op de Josefschool en was vader van 7 kinderen. Paul Kramer werd lid van de LO, de landelijke organisatie voor hulp aan onderduikers en van de Wormerse verzetsgroep. Vergaderen gebeurde thuis, uiteraard onder strikte geheimhouding. Dilemma is natuurlijk, wie kan je vertrouwen en wie niet? Aan wie durf je de vraag te stellen: wil je wat doen voor het vaderland?

In 1944 gaat het mis en wordt de Wormerse verzetsgroep verraden. Het is 21 januari 1944, even na 7 uur in de ochtend, en hier, op de plek waar ik nu sta, staat de arrestatiewagen klaar om Paul Kramer mee te nemen. De kinderen, in de leeftijd tussen 2 en 10 jaar, zijn gereed om met elkaar naar de kerk te wandelen als hun vader meegenomen wordt. Als ze terugkomen is hun vader weg, een oom vertelt hen wat er is gebeurd.

Paul Kramer werd weggevoerd, eerst naar Purmerend, waar een bevrijdingspoging op niets uitloopt, toen naar Amsterdam. Daar mocht de was opgehaald worden. In de zoom van het wasgoed werden hele kleine briefjes verstoppt. Boodschappen aan de familie, maar ook opdrachten aan de verzetsgroep. Verder ging het naar kamp Haaren, er volgde een ter dood veroordeling door de krijgsraad in Arnhem, die niet werd uitgevoerd door Dolle dinsdag. Meteen na zijn veroordeling naar kamp Vught en vanuit daar halsoverkop naar concentratiekamp Sachsenhausen, een voettocht naar Heinkel en uiteindelijk in maart 1945 komt Paul Kramer aan in Stettin. Daar werd Paul Kramer, inmiddels ernstig ziek, op 10 april 1945 doodgeschoten. Een week voor de bevrijding, want op 17 april wordt het kamp door de Russen bevrijd. Zijn lichaam verdwijnt in een massagraf. Een ongelofelijk triest einde.

Paul Kramer zette zich in voor zijn dorpsgenoten, verzette zich samen met anderen tegen de bezetter en betaalde daar de hoogste prijs voor. Toch kon hij niet anders. Zijn kleinzoon, die ook Paul Kramer heet, omschreef het mij als volgt: "wanneer er onrecht is, dan vlieg je er op in." Het was een diepgewortelde gevoel van in verweer komen tegen dat onrecht.

Ook vandaag is dat onrecht actueel. Ook vandaag is er sprake van oorlog met onvoorstelbaar leed. En ook vandaag worden mensen, ook in Nederland, op basis van hun afkomst weggezet en gediscrimineerd. De Tweede Wereldoorlog leert ons waar het toe kan leiden als we elkaar niet meer als mens zien. Als we blind worden voor uitsluiting en ons niet uitspreken tegen onrecht. Paul Kramer kan ons hierbij inspireren. Ik wens ons allen toe dat we hiertoe in staat zijn en elkaar hierbij helpen.

Ik wil graag mijn dank uitspreken aan een ieder die vandaag een bijdrage heeft geleverd aan deze herdenking. In het bijzonder wil ik Paul Kramer bedanken, kleinzoon van meester Paul Kramer, voor zijn hulp bij de totstandkoming van deze toespraak. En nogmaals een woord van dank aan u, fijn dat u aanwezig was hier vanavond in Wormer. We gaan nog luisteren naar de muzikale afsluiting van Brassband Eensgezindheid, maar ik wens u alvast een mooie avond en wel thuis voor zo meteen.